

Współpraca jednostek samorządu terytorialnego z Polskim Związkiem Łowieckim w zakresie zwalczania Afrykańskiego Pomoru Świń

Dr hab. Marcin Szewczak

Wprowadzenie

Zagadnienie Afrykańskiego Pomoru Świń od kilku lat jest tematem licznych analiz, rozważań i hipotez. Organy administracji rządowej przedstawiają kolejne propozycje zmierzające do zatrzymania rozwoju wirusa w Polsce, niestety bez widocznych efektów. Powstaje pytanie – czy przepisami prawnymi można zapobiec rozprzestrzenianiu się wirusa? W dyskursie publicznym możemy dostrzec również próby „przerzucania” winy na różne podmioty takie jak rząd, administrację rządową w terenie, Inspekcję Weterynaryjną czy też pogląd chyba najbardziej rozpowszechniony – myśliwych. Zagadnieniem mało poruszonym w tym aspekcie jest próba spojrzenia na możliwości administracji samorządowej, a patrząc szerzej na jej współdziałanie z Polskim Związkiem Łowieckim. Być może skierowanie wsparcia na tego typu działania mogłoby przynieść znacznie większy efekt w zwalczaniu wirusa.

W niniejszej ekspertyzie spróbuję porównując możliwości prawne przedstawić pewne rozwiązania, które z jednej strony mogą w sposób praktyczny pomóc w zapobieganiu rozprzestrzeniania się wirusa Afrykańskiego Pomoru Świń na terenach poszczególnych gmin, zaś z drugiej strony mogą stać się asumptem do opracowania prawnych podstaw pod model współpracy na linii samorząd terytorialny – myśliwi.

Afrykański Pomór Świń – obszar występowania

Pomimo upływu kilku lat obecności wirusa Afrykańskiego Pomoru Świń na terenie Polski w dalszym ciągu wiele osób nic nie wie na jego temat, stąd należy się kilka słów wyjaśnienia. Zgodnie z informacjami dotyczącymi przyczyn rozpowszechniania się wirusa „w 2007 r. wirus afrykańskiego pomoru świń (ASF) rozprzestrzenił się z pierwotnego ogniska w Gruzji na terytorium Europy Wschodniej. Wirus prawdopodobnie został przeniesiony przez odpady kuchenne użyte do karmienia świń, pochodzące ze statku płynącego

z Afryki, który zawiął do portu w Poti (Gruzja). Po wprowadzeniu wirusa ASF na kontynent europejski, choroba ta bardzo szybko rozprzestrzeniła się na terytorium Armenii, Azerbejdżanu oraz Federacji Rosyjskiej. W sierpniu 2012 r. ognisko tej choroby zostało stwierdzone w południowo-wschodniej części Ukrainy. W czerwcu 2013 r. białoruskie władze weterynaryjne potwierdziły wykrycie ASF we wsi Czapuń w obwodzie grodzieńskim, 170 km od granicy z RP, oraz w Witebsku w północno-wschodniej części Białorusi, 450 km od granicy z RP. W styczniu 2014 r. na terytorium Litwy stwierdzono 2 przypadki wirusa ASF u dzików, natomiast w dniu 17 lutego 2014 r. potwierdzono pierwszy przypadek wirusa ASF u dzików na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Łącznie od dnia 17 lutego 2014 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. stwierdzono 163 przypadki ASF u dzików oraz 23 ogniska ASF u świń, zlokalizowane na obszarze trzech województw – podlaskiego, lubelskiego oraz mazowieckiego. W latach 2014-2016 stwierdzono ogniska oraz przypadki ASF u dzików na terytorium Litwy, Łotwy i Estonii. Odnotowano również wzrost liczby przypadków ASF u dzików i liczby ognisk ASF u świń na Ukrainie. Istnieje duże prawdopodobieństwo dalszego szerzenia się wirusa ASF, w szczególności wśród zwierząt wolno żyjących na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz w państwach nadbałtyckich, z uwagi na duże kompleksy leśne na granicy między państwami nadbałtyckimi a Białorusią oraz znaczący ruch osobowy i tranzytowy między tymi państwami, zwiększający ryzyko nielegalnego przewiezienia produktów żywnościowych skażonych wirusem lub przeniesienia wirusa przez środki transportu lub podróźnych¹.

Zgodnie z decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 4 czerwca 2018r. zmieniającą decyzję wykonawczą 2014/709/UE w sprawie środków kontroli w zakresie zdro-

1 K. Niemczuk, Z. Pejsak, G. Woźniakowski, *Afrykański Pomór Świń*, Państwowy Instytut Weterynaryjny Puławy, 2017, s. 10; Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 stycznia 2018 r. w sprawie wprowadzenia w 2018 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 316).

wia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich obszary na których stwierdzono występowanie wirusa są następujące:

- a). „w województwie warmińsko-mazurskim: — gmina Stare Juchy w powiecie elckim, — gmina Dubeninki w powiecie gołdapskim, — gmina Ruciane – Nida i część gminy Pisz położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 58 oraz miasto Pisz w powiecie piskim, — gminy Giżycko z miastem Giżycko, Kruklanki, Miłki, Wydminy i Ryn w powiecie giżyckim, — gmina Mikołajki w powiecie mrągowskim, — gminy Kowale Oleckie, Olecko, Świętajno i część gminy Wieliczki położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 655 w powiecie oleckim, — gminy Bisztynek i Sępole w powiecie bartoszyckim, — gmina Korsze w powiecie kętrzyńskim, — gminy Lidzbark Warmiński z miastem Lidzbark Warmiński, Lubomino, Orneta i Kiwity w powiecie lidzbarskim, — część gminy Wilczęta położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 509 w powiecie braniewskim, — gminy Godkowo, Milejewo, Młynary, Pasłęk i Tolkmicko w powiecie elbląskim, — powiat miejski Elbląg;
- b). w województwie podlaskim: — gmina Brańsk z miastem Brańsk, gminy Rudka, Wyszki, część gminy Bielsk Podlaski położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 19 (biegnącą w kierunku północnym od granicy miasta Bielsk Podlaski) oraz na północ do drogi nr 66 (biegnącej w kierunku zachodnim od granicy miasta Bielsk Podlaski) i miasto Bielsk Podlaski w powiecie bielskim, — gmina Perlejewo w powiecie siemiatyckim, — gminy Kolno z miastem Kolno, Mały Płock i Turośl w powiecie kolneńskim, — gminy Juchnowiec Kościelny, Suraż i Poświętne w powiecie białostockim, — gminy Kołaki Kościelne, Rutki, Szumowo, część gminy Zambrów położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 58 i miasto Zambrów w powiecie zambrowskim, — gminy Bakałarzewo, Wiżajny, Przerośl, Filipów, część gminy Raczki położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę 655 i część gminy Suwałki położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 655 w powiecie suwalskim, — gminy Kulesze Kościelne, Nowe Piekuty, Szepietowo, Klukowo, Ciechanowiec, Wysokie Mazowieckie z miastem Wysokie Mazowieckie, Czyżew w powiecie wysokomazowieckim, — gminy Miastkowo, Nowogród i Zbójna w powiecie łomżyńskim;
- c). w województwie mazowieckim: — gminy Ceranów, Kosów Lacki, Sabnie, Sterdyń, część gminy Bielany położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 63 i część gminy wiejskiej Sokołów Podlaski położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 63 w powiecie sokołowskim, — gminy Grębków, Liw, Miedzna, Wierzbno i miasto Węgrów w powiecie węgrowskim, — gmina Kotuń w powiecie siedleckim, — gminy Rzekuń, Troszyn, Lelis, Czerwin i Goworowo w powiecie ostrołęckim, — powiat miejski Ostrołęka, — powiat ostrowski, — gminy Mała Wieś i Wyszogród w powiecie płockim, — gminy Ojrzeń i Sońsk w powiecie ciechanowskim, — gminy Czerwińsk nad Wisłą, Naruszewo, Płońsk z miastem Płońsk, Sochocin, Załuski i część gminy Nowe Mia-

- sto położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 620 w powiecie płońskim, — gminy Obryte, Winnica, Świercze, Zatory i Pułtusk z miastem Pułtusk w powiecie pułuskim, — gminy Wyszaków, Zabrodzie, część gminy Somianka położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 62 i część gminy Rząśnik położona na południe od drogi łączącej miejscowości Rząśnik i Sieczychy w powiecie wyszkowskim, — gminy, Klembów, Poświętne i Tłuszcz w powiecie wołomińskim, — gminy Mińsk Mazowiecki z miastem Mińsk Mazowiecki, Mrozy, Ceglów, Dębe Wielkie, Halinów, Kałuszyn, Siennica i Stanisławów w powiecie mińskim, — gminy Garwolin z miastem Garwolin, Górzno, Miastków Kościelny, Parysów, Pilawa i Wilga w powiecie garwolińskim, — gmina Tarczyn w powiecie piaseczyńskim, — gminy Grójec, Jasioniec, Pniewy i Warka w powiecie grójeckim, — gminy Grabów nad Pilicą i Magnuszew w powiecie kozienickim, — gminy Brwinów, Michałowice, Nadarzyn, Piastów i Pruszków w powiecie pruszkowskim, — gminy Baranów, Grodzisk Mazowiecki, Milanówek, Podkowa Leśna i Żabia Wola w powiecie grodziskim, — gminy Hłów, Młodzieszyn, Nowa Sucha, Rybno, Sochaczew z miastem Sochaczew i Teresin w powiecie sochaczewskim;
- d). w województwie lubelskim: — gminy Łęczna, Milejów, Spiczyn, część gminy Ludwin położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Puchaczów i Dratów, a następnie przez drogę nr 820 do północnej granicy gminy, część gminy Cyców położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 841 do miejscowości Wólka Cycowska, a następnie od miejscowości Wólka Cycowska przez drogę 82 do wschodniej granicy gminy i część gminy Puchaczów położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę 82 do miejscowości Stara Wieś, a następnie na zachód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Stara Wieś, Puchaczów i Dratów w powiecie łużyńskim, — gmina Borki w powiecie radzyńskim, — gmina Adamów, Krzywda, Serokomla, Wojcieszków i Wola Mysłowska w powiecie łukowskim, — gminy Kraśniczyn i Siennica Różana w powiecie krasnostawskim, — gminy Siedliszcze, Rejowiec, Rejowiec Fabryczny z miastem Rejowiec Fabryczny, część gminy Białopole położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 844 i część gminy wiejskiej Chełm położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 812 biegnącą od zachodniej granicy tej gminy do granicy powiatu miejskiego Chełm, a następnie południową granicę powiatu miejskiego Chełm do wschodniej granicy gminy w powiecie chełmskim, — gmina Grabowiec w powiecie zamojskim, — gminy Horodło, Trzeszczany i część gminy wiejskiej Hrubieszów położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 74 w powiecie hrubieszowskim, — gminy Firlej, Kock, Kamionka, Michów, Lubartów z miastem Lubartów, Serniki, Ostrów Lubelski w powiecie lubartowskim².

Jak można więc zaobserwować tereny objęte wirusem Afrykańskiego Pomoru Świń stanowią znaczną część Polski wschodniej i centralnej.

2 Dz. Urz. UE, 6.06.2018r., L 140/91.

Działania administracyjne w celu zwalczania ASF

Na podstawie przepisów wynikających z art. 54 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, organy jednostek samorządu terytorialnego mają prawne podstawy do brania udziału w przygotowywaniu planów gotowości zwalczania poszczególnych chorób zakaźnych zwierząt. Analizowany w niniejszej ekspertyzie Afrykański Pomór Świń znajduje się w wykazie chorób zakaźnych zwierząt dla których sporządza się plany gotowości ich zwalczania³. Za ich przygotowanie odpowiadają powiatowy lekarz weterynarii, wojewódzki lekarz weterynarii i Główny Lekarz Weterynarii. Plany gotowości zawierają w szczególności:

- a). „wykaz aktów prawnych dotyczących zwalczania choroby zakaźnej zwierząt,
- b). opis choroby zakaźnej zwierząt,
- c). określenie sposobu i źródeł finansowania zwalczania choroby zakaźnej zwierząt,
- d). określenie struktury i organizacji zespołów kryzysowych powiatowego lekarza weterynarii, wojewódzkiego lekarza weterynarii i Głównego Lekarza Weterynarii,
- e). określenie zadań dotyczących zwalczania choroby zakaźnej zwierząt oraz organów, jednostek organizacyjnych i innych podmiotów odpowiedzialnych za realizację tych zadań,
- f). plany szkoleń pracowników Inspekcji Weterynaryjnej oraz innych jednostek i podmiotów oraz
- g). opis sposobu i zakresu opracowania oraz przekazywania informacji⁴.

Organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego, podmioty prowadzące działalność w zakresie pozyskiwania, wytwarzania, przetwarzania lub obrotu niejadalnymi produktami pochodzenia zwierzęcego, ubocznymi produktami zwierzęcymi, produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego w rozumieniu przepisów o wymaganiach weterynaryjnych dla produktów pochodzenia zwierzęcego oraz podmioty dysponujące środkami materiałowymi i technicznymi, których udział jest niezbędny przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, współpracują z organami Inspekcji Weterynaryjnej przy opracowaniu i realizacji planów gotowości. Realizacja zadań wynikających z planów gotowości przez powyższe podmioty jest finansowana ze środków budżetu państwa przeznaczonych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt⁵.

Z przedstawionych powyżej przepisów wynika, iż jednostki samorządu terytorialnego na podstawie obowiązujących przepisów prawnych odnoszących się do zwalczania chorób zakaźnych zwierząt mają kompetencje do udziału w zapobieganiu rozprzestrzenianiu się chorób. Sytuacja związana

z wystąpieniem wirusa Afrykańskiego Pomoru Świń w Polsce spowodowała szereg działań (podejmowanych przede wszystkim na poziomie administracji centralnej) zmierzających do zwalczania tego wirusa.

Administracja rządowa w kwestii zwalczania Afrykańskiego Pomoru Świń podjęła pierwsze działania w 2014r. poprzez uruchomienie programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁶, program ten jest cyklicznie odnawiany z uwagi na ciągłą obecność wirusa na terenie Polski⁷. W chwili obecnej obowiązuje program na rok 2018⁸.

Głównym celem programu określonym w rozporządzeniu „jest wzmocnienie ochrony terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i terytorium Unii Europejskiej przed rozprzestrzenianiem się wirusa ASF. Program obejmuje działania nakierowane na zwalczanie oraz zapobieganie rozprzestrzenianiu się wirusa ASF, w tym:

- 1). badania laboratoryjne w kierunku wykrycia ASF przeprowadzane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2). zakup kontenerów chłodniczych do przetrzymywania tusz dzików,
- 3). finansowanie funkcjonowania odłowni żywołownych do odłowu dzików,
- 4). finansowanie odstrzału sanitarnego na obszarze określonym w załączniku do programu,
- 5). finansowanie, na obszarze określonym w załączniku do programu, polowań na dorosłe samice dzika o wadze tuszy, po usunięciu patrochów, wynoszącej co najmniej 30 kg,
- 6). ubój lub zabicie świń na obszarze zagrożenia, obszarze objętym ograniczeniami lub obszarze ochronnym, o których mowa w ust. 3.2.1 - w przypadku wystąpienia ASF u dzików (na podstawie art. 44 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt),

⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 2014 r. w sprawie wprowadzenia programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 115).

⁷ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie wprowadzenia w 2014 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 996); Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lutego 2015 r. w sprawie wprowadzenia w 2015 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 316, z późn. zm.); Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie wprowadzenia w 2016 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 70, z późn. zm.); Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 marca 2017 r. w sprawie wprowadzenia w 2017 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 625).

⁸ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 stycznia 2018 r. w sprawie wprowadzenia w 2018 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. poz. 316).

³ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 listopada 2008r. w sprawie wykazu chorób zakaźnych zwierząt, dla których sporządza się plany gotowości ich zwalczania, Dz. U. 2008r., Nr 218, poz. 1397.

⁴ § 54 pkt. 1-2.

⁵ § 54 pkt. 3-4.

- 7). działania powiatowego lekarza weterynarii - po otrzymaniu zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia ASF - przeprowadzane zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (nadzór bierny),
- 8). pobieranie próbek do badań laboratoryjnych w kierunku wykrycia ASF lub przeprowadzanie kontroli gospodarstw w zakresie spełniania wymagań związanych z bioasekuracją przez powiatowego lekarza weterynarii (nadzór czynny nad gospodarstwami) na obszarze zagrożenia, obszarze objętym ograniczeniami lub obszarze ochronnym, o których mowa w ust. 3.2.1,
- 9). unieszkodliwienie tusz dzików, które nie mogą być zagospodarowane przez myśliwych na obszarze zagrożenia, obszarze objętym ograniczeniami oraz obszarze ochronnym, o których mowa w ust. 3.2.1,
- 10). finansowanie poszukiwania i bezpiecznego usuwania zwłok dzików padłych na obszarze określonym w załączniku do programu,
- 11). wzmocnienie środków bioasekuracji na drogowych przejściach granicznych z Federacją Rosyjską, Białorusią i Ukrainą,
- 12). prowadzenie przez Inspekcję Weterynaryjną:
 - a). kampanii informacyjnej dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego i pasz, a także rolników, myśliwych, władz samorządowych, innych służb i inspekcji oraz społeczeństwa, obejmującej rozpowszechnienie informacji o:
 - zagrożeniu ASF w taki sposób, aby te podmioty niezwłocznie zawiadamiały o podejrzeniu wystąpienia ASF zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt i sposobie zawiadamiania właściwych organów o podejrzeniu wystąpienia ASF,
 - pierwszych objawach zakażenia wirusem ASF,
 - ryzyku, jakie niesie wprowadzanie produktów wieprzowych do gospodarstwa, w którym są utrzymywane świnie, w tym w szczególności wprowadzanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej produktów pochodzenia wieprzowego spoza tego terytorium,
 - metodach bezpiecznego unieszkodliwiania padłych dzików lub dopuszczalnych sposobach zagospodarowania odstrzelonych dzików,
 - obowiązku zawiadamiania organów Inspekcji Weterynaryjnej o każdym przypadku znalezienia padłego dzika,
 - wymaganiach dotyczących bioasekuracji,
 - b). szkoleń dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego i pasz oraz rolników, myśliwych oraz innych służb i inspekcji, mających za zadanie przekazanie wiedzy na temat ASF⁹.

Przedstawione powyżej przepisy prawne lokują dwa in-

teresujące nas obszary a mianowicie jednostki samorządu terytorialnego oraz przedstawicieli Polskiego Związku Łowieckiego (czyli myśliwych) w zadaniu nazwanym jako kampania informacyjna.

Zgodnie z przepisami zawartymi w rozporządzeniu „w ramach realizacji programu będą publikowane ulotki przeznaczone dla rolników i podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego i pasz, zawierające następujące informacje o:

- a). ASF i jego objawach,
 - b). sposobie rozprzestrzeniania się ASF,
 - c). postępowaniu posiadacza zwierząt w związku z podejrzeniem wystąpienia lub wystąpieniem ASF,
 - d). przysługujących odszkodowaniach za świnie poddane ubojowi, zabite lub padłe w wyniku zastosowania zabiegów nakazanych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej,
 - e). zasadach bioasekuracji,
 - f). zakazie karmienia świń odpadami gastronomicznymi,
 - g). unieszkodliwianiu zwłok świń oraz zasadach przeprowadzania oczyszczania i odkażania w gospodarstwach.
- Rozporządzenie przewiduje także przygotowanie informacji dla myśliwych - zawierających dane o:
- a). ASF i jego objawach,
 - b). sposobie postępowania myśliwego z tuszą dzika po polowaniu lub odstrzale sanitarnym, w tym o sposobie pobierania próbek do badań laboratoryjnych w kierunku wykrycia ASF od dzików odstrzelonych niewykazujących żadnych objawów chorobowych,
 - c). zabezpieczeniu środków transportu do transportu odstrzelonych dzików w sposób minimalizujący ryzyko rozprzestrzenienia się wirusa ASF¹⁰.

Podsumowując należy stwierdzić, że analizowane przepisy prawne ograniczają się do elementów informacyjnych skierowanych do podmiotów i grup osób, które mogą mieć kontakt z zarażonymi wirusami osobnikami.

Współdziałanie administracji samorządowej z Polskim Związkiem Łowieckim

Wskazane pokrótce prawne możliwości dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zwalczania czy też może bardziej zapobiegania rozprzestrzenianiu się na dalsze obszary kraju nie są zbyt rozbudowane. Ograniczają się do działań informacyjnych i wspierających. Zwrócić jednak należy uwagę, iż zmiany w prawie łowieckim, których obserwatorami byliśmy w minionych miesiącach pozwalają na wyciągnięcie dalej idących wniosków.

Rola organów jednostek samorządu terytorialnego zdecydowanie wzrosła poprzez znowelizowanie art. 46 ustawy Prawo łowieckie odnoszącego się do procedury szacowania szkód łowieckich. Zgodnie ze znowelizowanymi przepisami „szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania dokonuje zespół składający się z:

9 Zob. Rozporządzenie bioasekuracja 2018r. , s.5-7.

10 Zob. Rozporządzenie bioasekuracja 2018r. , s.21-22.

- 1). przedstawiciela gminy właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkody, zwanego dalej „przedstawicielem gminy”, którym jest:
 - a). przedstawiciel organu wykonawczego jednostki pomocniczej tej gminy - jeżeli jednostka pomocnicza została utworzona,
 - b). przedstawiciel organu wykonawczego tej gminy - jeżeli jednostka pomocnicza nie została utworzona,
 - c). przedstawiciel organu wykonawczego gminy lub organu wykonawczego jednostki pomocniczej gminy właściwej dla przeważającego obszaru całej uprawy, która została uszkodzona - jeżeli szkoda wystąpiła na obszarze więcej niż jednej gminy lub jednostki pomocniczej gminy;
- 2). przedstawiciela zarządcy albo dzierżawcy obwodu łowieckiego;
- 3). właściciela albo posiadacza gruntów rolnych, na terenie których wystąpiła szkoda¹¹.

Oczywiście nie jest celem niniejszej ekspertyzy przeprowadzenie dyskusji nad prawnymi aspektami szacowania szkód łowieckich, nie mniej jednak wskazany przeze mnie przykład jest istotny z punktu widzenia procesu współdziałania między jednostkami samorządu terytorialnego a Polskim Związkiem Łowieckim. Przeprowadzanie szacowania szkód wyrządzonych przez zwierzynę łowną odbywać się będzie zawsze w obecności przedstawiciela jednostki samorządowej lub jej jednostki pomocniczej. Oznacza to, że ustawodawca przekazał konkretne uprawnienia tymże jednostkom. Przyjęte rozwiązania prawne w pozytywny sposób wpłyną na relacje na linii samorząd terytorialny a myśliwi, z drugiej zaś strony samorząd nabywa kompetencje w zakresie administracji łowieckiej.

Spróbujmy teraz przenieść ten schemat na nasze rozważania w zakresie współdziałania jednostek samorządu terytorialnego z organami Polskiego Związku Łowieckiego w zakresie zwalczania Afrykańskiego Pomoru Świń. Wydaje się, że dobrym rozwiązaniem (o ile nie jest ono ustawowo usankcjonowane, może być wykorzystywane w ramach tzw. zasady „dobrych praktyk”) byłoby stworzenie zespołów interwencyjno/kryzysowych. Zespoły te funkcjonowałyby na obszarach samorządu gminnego, a w skład takiego zespołu wchodziłoby przedstawicieli samorządu gminnego, przedstawicieli wszystkich sołectw z terenu gminy, przedstawicieli kół łowieckich dzierżawiących obwody łowieckie na terenie samorządu gminnego a także przedstawicieli powiatowej inspekcji weterynaryjnej. Taki skład zespołu pozwoliłby na rzetelne opracowanie mapy zagrożeń, w szczególności ze wskazaniem punktów hodowli trzody chlewnej na obszarze samorządu gminnego oraz zagrożenia ze strony dzików. Wzajemna współpraca pomiędzy przedstawicielami samorządu gminnego a przedstawicielami właściwych kół łowieckich mogłaby przynieść znacznie lepsze efekty niż działania odgórne. Wydaje się, że powoływanie takich zespołów winno mieć miejsce nie wówczas gdy pojawi się ośrodek wirusa ale zapobiegawczo znacznie wcześniej.

Podsumowanie

Mijają cztery lat od pierwszego wystąpienia ogniska wirusa Afrykańskiego Pomoru Świń w Polsce. Wydaje się, że niniejsze rozważania mogą dotyczyć coraz to nowych obszarów w Polsce, albowiem póki co nie ma remedium na rozprzestrzenienie się wirusa. Jednakże pomimo niedostatecznych w moim przekonaniu przepisów prawnych pozwalających jednostkom samorządu terytorialnego na efektywniejsze działania w zwalczaniu wirusa, pewne rozwiązania mogą być stosowane na bazie obowiązujących przepisów. Tylko współpraca na najniższym szczeblu samorządowym oparta na współdziałaniu z administracją łowiecką może zminimalizować (bo prawdopodobnie nie zniwelować) zagrożenie rozprzestrzenienia się wirusa Afrykańskiego Pomoru Świń.

¹¹ Zob. ustawa z dnia 22 marca 2018r. o zmianie ustawy – Prawo łowieckie oraz niektórych ustaw, Dz. U. z 2018r., nr 651.

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego powstał w 2015 r.
Jest państwową jednostką budżetową podległą MSWiA.
Działa na rzecz dalszej profesjonalizacji samorządu terytorialnego i administracji publicznej.

EKSPERTYZY NIST, ul. Zielona 18, Łódź 90-601
Sekretariat tel. +48 42 633 10 70
e-mail: sekretariat@nist.gov.pl